

*Назаренко Я., к.е.н., доцент
Національний Транспортний Університет,
м. Київ, Україна*

*Бригинець Л., студентка 5 курсу
Національний Транспортний Університет,
м. Київ, Україна*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Фундаментом економічного розвитку країни є дієва банківська система, яка спроможна гарантувати безперервний кругообіг капіталу та забезпечити фінансовими ресурсами державні установи та приватні підприємства, а також здатна зберігати й накопичувати кошти в національній економіці. Сучасний стан та перспективи розвитку банківської системи України протягом останніх років уже традиційно викликають інтерес як профільних фахівців, так і ЗМІ. Застарілі проблеми, які раніше перебували в латентному стані, загострилися з початком російської агресії в 2014 р. і призвели до різкого скорочення кількості комерційних банків приблизно вдвічі. За умов фінансової кризи для діяльності банківських установ є характерними зниження обсягу капіталу та погіршення якості кредитного портфеля, отримання збитків. Відтік депозитних ресурсів свідчить про втрату довіри населення до ефективного функціонування банків загалом.

Ще п'ять років тому українська банківська система мала світове визнання та перспективи розвитку, однак 2014 рік став переломним: розпочалась тяжка фінансова криза для банків. НБУ був не в силі проводити результативну політику управління, через що втратив свою довіру серед українців, а це, в свою чергу, стало поштовхом до скорочення кількості банків.

У 2014 р. особливо гостро постала проблема обов'язкового збільшення статутних капіталів (докапіталізації) банківських установ. Цей захід спрямовано на зміцнення стійкості українських банків до різноманітних негативних впливів і ризиків, забезпечення їхньої здатності виконувати свою основну функцію фінансових посередників у процесі розвитку національної економіки. Однак реалізація вимоги збільшення капіталів банків виявила вельми гострий конфлікт інтересів держави як представника всього українського суспільства та багатьох власників банків. Результатом вирішення цього конфлікту, посуті, і стало скорочення кількості банків в Україні.

Національний банк запровадив для контролю ліквідності норматив LCR (Liquidity coverage ratio) – новий пруденційний норматив ліквідності, який установлює мінімально необхідний рівень ліквідності для покриття

очікуваного відтоку коштів з банку протягом 30 днів з урахуванням стрес-сценарію. Значний відтік трапляється у банківській системі у кризових умовах.

В Україні діють такі нормативи ліквідності банків: миттєвої ліквідності (Н4), поточної ліквідності (Н5) та короткострокової ліквідності (Н6). Вони визначають, яку частину пасивів мають покривати активи відповідної строковості (20%, 40% та 60% відповідно). Логіка всіх трьох коефіцієнтів передбачає співставлення активів та пасивів із певним терміном погашення. Проте вони враховують лише показники балансу на певну дату, тому є статичними. Такий підхід не враховує очікувані відтоки та надходження і, як правило, недооцінює потребу у ліквідності банків у стресових періодах.

Банки розраховуватимуть LCR щодня і щомісяця звітуватимуть. Варто наголосити, що НБУ коригує поняття «високоліквідних активів» указуючи на те, що цей показник включає готівку (банкноти та монети), кошти в центральному банку (на коррахунках у сумі, що перевищує рівень обов'язкових резервів, та депозитив НБУ), депозитні сертифікати, ОВДП та облігації міжнародних банків розвитку.

Розрахунок LCR в частині очікуваних відтоків ґрунтуватиметься на припущенні, що під час кризи за 30 днів населення знімає 20% коштів з поточних рахунків та 10% строкових депозитів із залишковим терміном дії до 30 днів, компанії знімають 40% коштів зі своїх рахунків, а банки – 100%, оскільки використовують кошти, розміщені в інших банках, для покриття власних відтоків.

Запровадження LCR призведе до вирівнювання частки високо якісних ліквідних активів в структурі активів українських банків протягом наступних років. На сьогодні середня частка ВЛА вчистих активах банківського сектору становить понад 30%, але вони розподілені нерівномірно: у державних банках частка ВЛА перевищує 40% завдяки ОВДП, отриманим через докапіталізацію, а в деяких приватних фінансових установах вона менша за 10%. Міжнародна практика показує, що частка ВЛА в чистих активах має становити 18–25%.

Новий норматив сприятиме зменшенню частки вкладів населення із правом дострокового повернення коштів, оскільки банки дедалі частіше прийматимуть класичні строкові депозити без права дострокового розірвання.

В результаті запровадження LCR банки активніше працюватимуть з депозитами населення, бо вони більш диверсифіковані й відтоки за ними в кризових періодах менші порівняно з депозитами юридичних осіб.

Окрім того, виникнуть додаткові стимули для банків збільшувати середній термін пасивів, перед усім депозитів населення, та вчасно їх подовжувати, а також вчасно укладати угоди з НБУ про надання ЕЛА. Найбільше це стосується тих банків, для яких можуть реалізуватися ризики ліквідності.

Отже, протягом кризових років НБУ зосереджувався на нормалізації роботи банківського сектору. Тепер фокус уваги регулятора зміщується на запобігання майбутнім кризам та наслідкам від них для банківського сектору.

Із 2018 року НБУ інтенсифікує вимоги щодо роботи банків із рекомендаціями Базельського комітету з банківського нагляду (Базель III) та європейськими директивами.

Важливим елементом забезпечення стійкості банків стане щорічне стрес-тестування банків. Незалежні аудитори проводитимуть аналіз якості активів усіх банків, а НБУ самостійно проводитиме регуляторне стрес-тестування. Йому підлягатимуть банки, чії активи сукупно становлять не менше 90% загальних активів банківського сектору.

НБУ надалі підвищуватиме стандарти розкриття банками фінансової та пруденційної звітності. Із 2018 р. почнеться публікація звітів про структуру регулятивного капіталу. Надалі вимоги до розкриття звітності ставатимуть жорсткішими. НБУ має за мету забезпечити повну прозорість діяльності та фінансового стану банківських установ.

Список використаних джерел:

1. Огляд МВФ. Кількість банків в Україні 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/2018>.
2. Основні показники діяльності банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
3. Реальні причини банківської кризи. Інформаційне агенство Уніан. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://economics.unian.ua/finance/10126199-v-nbu-nazvali-realnu-prichinu-bankivskoji-krizi.htm>
4. С. Діденко. Експертна оцінка перспектив регуляторних вимог забезпечення ліквідності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.news.ua/ekspertna-otsinka-perspektyv-regulyatornyh-vymog-zabezpechennya-likvidnosti-bankiv-ukrayiny/>
5. С. Кулицький. Банківська система України: сучасний стан і тенденції розвитку // Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3783:bankivska-sistema-ukrajini-suchasnij-stand-i-tendentsiji-rozvitku&catid=8&Itemid=350
6. Finance.ua. Fi Новини [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://news.finance.ua/ua/news/-/429931/moodys-dalo-prognoz-shhodo-bankivskoyi-sistemy-ukrayiny>